

Адыгэ макь

№ 2 (19516)

2010-рэ ильэс

БЭРЭСКЭЖЪЫЙ

ЩЫЛЭ МАЗЭМ и 13

ОСЭ ГЪЭНЭФАГЪЭ ИЭП

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэмрэ и Правительствэрэ ягъэзет

ПРАВИТЕЛЬСТВЭ ТЕЛЕГРАММЭХЭР

Лъытэныгъэ зыфэсшырэ

Аслъан Кытэ ыкъор!

2010-рэ ИльэсыкIэм фэши сыпфэгущыло!

Ори, къыппэблагъэхэм псауныгъэ пытэ, насып шъуилэнэу, ти Родинэ нахъ фэшигъэ хъуным пае ИофышIоу епхъыжъэхэрэм гъэхъагъэхэр ащыпшIынэу сыпфэлъао.

Лъытэныгъэ къыппфэзышIэу Д. КОЗАК

Лъытэныгъэ зыфэсшырэ

Аслъан Кытэ ыкъор!

2010-рэ ИльэсыкIэм фэши сыгу къыздеIэу сыпфэгущыло!

Урысыем зыкъегъэIэтыжыгъэным тегъэп-сыхъэгъэ Иоф пстэуми гъэхъагъэхэр ИльэсыкIэм ащыпшIынэу пфэсIо.

Ори, къыппэблагъэхэм псауныгъэ пытэ, насып шъуилэнэу, щылэIэ-псэукIэ дэгъу шъуилэнэу сыпфэлъао!

Урысые Федерацием и Апшъэрэ Арбитраж Суд итхъаматэу А.А. ИВАНОВ

Лъытэныгъэ зыфэсшырэ

Аслъан Кытэ ыкъор!

ИльэсыкIэм фэши сыгу къыздеIэу сыпфэгущыло!

ИльэсыкIэм гъэхъагъэхэр пшIынэу, ори, къыппэблагъэхэм псауныгъэ пытэ, насып шъуилэнэу сыпфэлъао.

Партиёу «Единая Россия» и ЦИК ипашъу, Къэралыгъо Думэм и депутатэу А. Ю. ВОРОБЬЕВ

Лъытэныгъэ зыфэсшырэ

Аслъан Кытэ ыкъор!

2010-рэ ИльэсыкIэм фэши сыгу къыздеIэу сыпфэгущыло!

Ори, къыппэблагъэхэм псауныгъэ пытэ шъуилэнэу, шъуиунагъэхэм насып, щылэIэ-псэукIэ дэгъу арылгъынэу сыпфэлъао.

КультурэмкIэ учреждениехэм яматериальнэ-техникэ базэ игъэпытэнкIэ, культурнэ КIэным икъэхъумэнкIэ Иофышхо зэрэпшIэрэм, культурэмрэ искусствэмрэ яИофышIэхэм ренэу IэныIэгъу узэрафэхъурэм афэши лъэшэу сызэрэпфэразэр уасIо сшIоушэу.

ИльэсыкIэм тизэдэлэжъэныгъэ зэрэлъыдгъэ-клотэщтым сицыхъэ тель.

Урысые Федерацием культурэмкIэ иминистрэу А.А. АВДЕЕВ

Лъытэныгъэ зыфэсшырэ

Аслъан Кытэ ыкъор!

ИльэсыкIэм ыкIи Иисус Христос къызыхъу-гъэ мафэм афэши сыгу къыздеIэу сыпфэгущыло!

Мы мэфэкI нэфхэм гугъэпIакIэхэр къытаты. Тиунэгъо кIоцI тызичызэрэгъоикIэ, ильэсэу икIырым дэгъоу къытфихыгъэр зэкIэ тыгу къэтэгъэкIыжы, ильэсыкIэм гушIуагъо, зэгурыIоныгъэ къытфихынынэу тыцэгъу.

Уигухэлхэр зэкIэ къыбдэхъунэу пфэсIо. ИльэсыкIэр ори, къыппэблагъэхэм мафэ шъуфэрэхъу, КъэпIланым къиныгъохэм уащэрэхъум!

Урысые Федерацием транспортымкIэ иминистрэу И.Е. ЛЕВИТИН

АДЫГЕИМ И ПРЕЗИДЕНТ ЕАЕН-м ИДЕЙСТВИТЕЛЬНЭ ЧЛЕНЭУ ХАДЗЫГЪ

Адыгэ Республикэм и Президентэу ТхъакIушынэ Аслъан, Мыекъопэ къэралыгъо технологическэ университетым изэхъащакIоу ыкIи иапэрэ ректорэу щытым, инаучнэ ыкIи иобщественнэ ИофшIагъэ Естественнэ ШIэныгъэхэмкIэ Европэ Академием (ЕАЕН-м) хигъэунэфыкIыгъ.

Академием и Президиум унашъоу ышIыгъэм тетэу социологие шIэныгъэхэмкIэ докторэу, профессорэу ТхъакIушынэ Аслъан 2009-рэ ильэсым шэкIогъум и 30-м ЕАЕН-м идействительнэ членэу хадзыгъ, Готтфрид Лейбниц ыцIэкIэ щыт Академием инэпэ-еплэ медаль къыфагъэщыошагъ.

Шъугу къэдгъэкIыжын: Естественнэ ШIэныгъэхэмкIэ Европэ Академиер 2002-рэ ильэсым тыгъэгъазэм и 17-м Ганновер (Германием) щызэхашэгъагъ. Ащ пшъэрылхэу иIэр университетхэр, научнэ ыкIи культурнэ гупчэхэр, музейхэр нахъ чанэу зэдэлэжъэнхэм пае Европэм инаучнэ сообществэ ыкIуачIэ зэригъэуIуныр, джащ фэдэу цIыф лъэпкэ зэфэштхъафхэм азыфагу илэ зэфыщытыкIэхэр нахъ дэгъу ышIынхэр, ыгъэпытэнхэр ары.

Адыгэ Республикэм и Президент импресс-кIулыкIу

Урысые Федерацием и Президент и Указ

Орденэу «Родительская слава» зыфиIорэр сабыибэ зилэ ны-тыхэм афэгъэшъошэгъэным ехылаIагъ

КIэлэцIыкIухэм япIуныкIэ, унагъом илэ хэбзэшIухэм ягъэпытэнкIэ гъэхъагъэхэр зеришIыгъэхэм фэши орденэу «Родительская слава» зыфиIорэр

Батмыт Аслъанхъан Ащнэдж ыпхъум — Шъуджэн районымкIэ гъэсэныгъэ зыщарагъэгъотырэ муниципальнэ учреждениеу «Хапачевскэ гурыт еджапIэу N 10»-м икIэлэегъаджэ фэгъэшъошэгъэнэу.

Урысые Федерацием и Президентэу Дмитрий МЕДВЕДЕВ

Москва, Кремль
тыгъэгъазэм и 16, 2009-рэ ильэс
N 1439

Щылэ мазэм и 13-р — урысые печатым и Маф

Адыгэ Республикэм и журналистхэу, къэбар жъугъэр цIыфхэм алъыгъэIэ-сыгъэным ыльэныкIоу Иоф зышIэхэу, типограф ыкIи тедзэпIэ комплексым щылажъэхэу лъытэныгъэ зыфэтшIы-хэрэр!

Шъуисэнэхъат епхыгъэ мэфэкIым — урысые печатым и Мафэ фэши тышгъуфэгущыло!

Урысыем итарихкIэ апэрэ гъзетэу Петр I-м лъапсэ зыфишIыгъэм къыщегъэжьагъэу хагъэунэфыкIырэ мы мэфэкIым къэбар шъыпкъэр цIыфхэм алъыгъэIэсыгъэныр, общественнэ еплъыкIэр гъэпсыгъэныр, цIыфыгъэ шэпхъэ дахэхэр ахэлхъэгъэнхэр зыпшъэрылхэр непэ зэрэпых.

Къэбар жъугъэр цIыфхэм алъыгъэ-IэсыгъэнымкIэ джырэ амалхэм хэгъэ-гухэр ыкIи чIыналхэхэр зэрапых, къэралыгъом, обществом ыкIи нэгбгъэр пэпч хэхъоныгъэ ашIыным фэлажъэх.

Адыгеим и журналистхэмрэ иполиграфистхэмрэ Иофэу зыфэгъэзагъэхэмкIэ пшъэдэкIыж инэу ахырэр икIоу къагурэIо, IэпIэсэныгъэшхо ахэлэ, урысые журналистикэм ихэбзэ анахъ дэгъухэм джыри нахъ ахэхъоным, тапэкIи мамырныгъэр, патриотизмэр, цIыфыгъэ шапхъэхэр къызэраухъумэщтхэм, лъэпкIым игушъхъэлэжэ баиныгъэ, ащ итарихъ, ишэн-хабзэхэр къызэрагъэгъуэнэщтхэм, граждан обществом игъэпсын зэрэфэлэжъэщтхэм тицыхъэ тель.

ЗэкIэми тышгъуфэлъао творческэ гъэхъагъэхэр шъушIынхэу, шъо шъушъхъэкIи, къышгъупэлэгъэ цIыфхэми псауныгъэ пытэ, насып, щылэIэклэшIу шъуилэнэу, Адыгэ Республикэмрэ зэдыгъи Хэгъэгоу Урысые Федерациемрэ яфедэ зыхэлэ Иофым гъэхъэгъэшхохэр щышъушIынхэу!

Адыгэ Республикэм и Президентэу ТХЪАКIУШЫНЭ Аслъан

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм и Тхъаматэу Анатолий ИВАНОВ

Адыгэ Республикэм и Президент и Указ

ЩытхъуцIэу «Адыгэ Республикэм изаслуженнэ юрист» зыфиIорэр М.Хь. Аульэм фэгъэшъошэгъэным ехылаIагъ

Законностым игъэпытэнкIэ гъэхъагъэу иIэхэм ыкIи гуетыныгъэ фыриIэу Иоф зеришIэрэм апае щытхъуцIэу «Адыгэ Республикэм изаслуженнэ юрист» зыфиIорэр Аульэ Мыхъамэд Хьидэ ыкIом — Адыгэ Республикэм и Мыекъопэ район суд итхъаматэ фэгъэшъошэгъэнэу.

Адыгэ Республикэм и Президентэу ТХЪАКIУШЫНЭ Аслъан

къ. Мыекъуапэ,
щылэ мазэм и 12, 2010-рэ ильэс
N 3

ПРАВИТЕЛЬСТВЭ ТЕЛЕГРАММЭХЭР

**Льытэныгъэ зыфэсшырэ
Аслъан Кытэ ыкьор!**

2010-рэ ильэсым фэшI сыгу кьыздеIзу сыпфэгущIо!
ИльэсыкIэм кIэуххэр зэрэзэфтхьысыжьхэрэм
имызакъоу, ти Родинэ нахь пьтэ хьуным пае
пшъэрылтыкIэхэри зыфэтэгъэуцужьсы.

Ори, уигунсэхэми, кьыппнэблагъэхэми псауныгъэ
пътэ, насып, щылэкIэ-псэукIэ дэгъу шъуилэнэу,
шъуигъашиI кIыхъэ хьунэу, шъуигухэлъхэр зэкIэ
кьыжгъудэхунэу сышъуфэлъаIо!

Ильэсыжьсым дэир зэкIэ кьыхэнэнэу, ИльэсыкIэм
зыпкытыныгъэ, шIулъэгъу, гушIуагъо кьыпфихьынэу,
унасыпышIонэу, мамырэу ар ипхынэу сыпфэлъаIо!

Льытэныгъэ кьыпфэзышIэу, Чэчэн Республикэм
и Президентэу Р.А. КАДЫРОВ

**Льытэныгъэ зыфэсшырэ
Аслъан Кытэ ыкьор!**

Ори, кьыппнэблагъэхэми ИльэсыкIэм, Иисус Христос
кьызыхьугъэ мафэм афэшI сыгу кьыздеIзу
сышъуфэгущIо.

Псауныгъэ пьтэ, щылэкIэ-псэукIэ дэгъу уилэнэу,
гушIуагъо уыцымкIэнэу, Урысыем пае Iофэу пилэрэм
теклоныгъахIэхэр цыпшIыныу сыпфэлъаIо.

ИльэсыкIэм гугъапIэу епхыхэрэр зэкIэ кьыбдэ-
хьунэу, уиуагъо насып кьыпфихьынэу ифэсэIо!

Льытэныгъэ кьыпфэзышIэу, Урысые
Федерацием и Президент кьэралыгъо наградэхэмкIэ
и ГьэларышIапIэ ипашэу В. ОСИПОВ

**Льытэныгъэ зыфэсшырэ
Аслъан Кытэ ыкьор!**

ЧIыдэгъэ компаниеу «Роснефть» зыфиIорэр
ИльэсыкIэм, Иисус Христос кьызыхьугъэ мафэм
афэшI кьыпфэгущIо! Творческэ гъэхъагъэхэр
пшIынэу, уимурадхэр зэкIэ кьыбдэхьунэу, ори, уигун-
сэхэми, кьыппнэблагъэхэми псауныгъэ пьтэ, насып
шъуилэнэу сышъуфэлъаIо!

Льытэныгъэ кьыпфэзышIэу, ОАО-у «НК-у
«Роснефть» ипрезидентэу С.М. БОГДАНЧИКОВ

**Льытэныгъэ зыфэсшырэ
Аслъан Кытэ ыкьор!**

ТедзапIэу «Известия» зыфиIорэм Iоф цызышIэ-
хэрэм ацIэкIэ ыкIи сэ сыхъэкIэ ИльэсыкIэм, Иисус
Христос кьызыхьугъэ мафэм афэшI сыпфэгущIо!

Ильэсэу икIыгъэм тыхэгъэгу ушэтын макIэп кьы-
пфихьыгъэр. 2010-рэ ильэсым зэхъокIыныгъэшIухэр
цыхьхьунэу лъэшэу тэгъуэ. Тицыхъэ зытелъыжэ
зыхьукIэ, тишIошъхьуныгъэ зытIэкIэмызыкIэ,
гухэлъышIоу тилэхэр кьыбдэхьунэу.

ИльэсыкIэм псауныгъэ пьтэ, насып, щылэкIэ-
псэукIэ дэгъу уилэнэу, унасыпышIонэу, уигухэлъхэр
кьыбдэхьунэу сыпфэлъаIо!

ФГУП-у «ТедзапIэу «Известия» зыфиIорэм
игенеральнэ директорэу Э.А. ГАЛУМОВ

**Льытэныгъэ зыфэсшырэ
Аслъан Кытэ ыкьор!**

ИльэсыкIэм, Иисус Христос кьызыхьугъэ мафэм
афэшI сыгу кьыздеIзу сыпфэгущIо!

Ори, кьыппнэблагъэхэми псауныгъэ пьтэ
шъуилэнэу, шъунасыпышIонэу, шъучанынэу, Ильэ-
сыкIэм гъэхъагъэхэр шъушIыныу сышъуфэлъаIо!

В.И. РЕСИН

**Льытэныгъэ зыфэсшырэ
Аслъан Кытэ ыкьор!**

ИльэсыкIэм фэшI сыгу кьыздеIзу сыпфэгущIо!
ИльэсыкIэм шIуагъэ кьытэу Iоф пилэнэу, Роди-
нэм пае теклоныгъахIэхэм уафэкIонэу ифэсэIо!

Ори, уигунсэхэми, кьыппнэблагъэхэми псауныгъэ
пътэ, щылэкIэ-псэукIэ дэгъу, насып шъуилэнэу
сышъуфэлъаIо!

Льытэныгъэ кьыпфэзышIэу Эдуард КОКОЙТЫ

**Льытэныгъэ зыфэсшырэ
Аслъан Кытэ ыкьор!**

2010-рэ ИльэсыкIэм фэшI сыгу кьыздеIзу
сыпфэгущIо!

Ори, кьыппнэблагъэхэми ИльэсыкIэм псауныгъэ
пътэ, насып, щылэкIэ-псэукIэ дэгъу шъуилэнэу
сышъуфэлъаIо!

ОАО-у «Лукойл» ипрезидентэу В.Ю. АЛЕКПЕРОВ

**Льытэныгъэ зыфэсшырэ
Аслъан Кытэ ыкьор!**

ИльэсыкIэм, Иисус Христос кьызыхьугъэ мафэм
афэшI сыпфэгущIо!

Псауныгъэ пьтэ, щылэкIэ-псэукIэ дэгъу уилэнэу,
уиIофхэр зэпыфэнэу, уигухэлъхэр кьыбдэхьунэу
сыпфэлъаIо!

Льытэныгъэ кьыпфэзышIэу, Московскэ кьэлэ
Думэм итхьаматэу В.М. ПЛАТОНОВ

АДЫГЭ РЕСПУБЛИКЭМ И ПРЕЗИДЕНТ И УКАЗ

Адыгэ Республикэм икьэралыгъо наградэхэр афэгъэшъошэгъэнхэм ехьылагъ

Адыгэ Республикэм ыпашъхъэ
гъэхъэгъэшхоу шыриIэхэм ыкIи
ильэсыбэ хьугъэу Iоф зеришIорэм
апае медалэу «Адыгеим и Щыгъ-
хьузехъ» зыфиIорэр фагъэшъошагъ
Нэпсэу ГьукIэхьан Исмахьилэ
ыпхьум — Тэхьутэмыкьое рай-
онымкIэ И.Хь. Борэным ыцIэкIэ
щыт гурыт еджапIэу N 8-м физи-
кэмкIэ икIэлэегъаджэ.

Гъэсэныгъэм ыльэныкьокIэ
гъэхъагъэу яIэхэм апае щытхьуцIэу
«Адыгэ Республикэм народнэ
гъэсэныгъэмкIэ изаслуженнэ
IофышI» зыфиIорэр афэгъэшъо-
шэгъэнэу:

Къудайнэт Мерэмхьан Хьаджу-
марэ ыпхьум — Шэуджэн рай-
онымкIэ гурыт еджапIэу N 3-м ады-
габзэмрэ литературэмрэкIэ икIэ-
лэегъаджэ,

ЛIынэ Любэ Рэмзэнэ ыпхьум
— Красногвардейскэ районымкIэ
гурыт еджапIэу N 9-м урысыбзэм-
рэ литературэмрэкIэ икIэлэегъаджэ.

Псауныгъэм икьэухьумэн ыльэ-
ныкьокIэ гъэхъагъэу иIэхэм апае
«Адыгэ Республикэм псауныгъэм
икьэухьумэнкIэ изаслуженнэ
IофышI» зыфиIорэр Хьагъуп
Эммэ Сэфэрбый ыпхьум — му-
ниципальнэ учреждениеу «Мыекьопэ

кьэлэ кIэлэцIыкIу поликлиникеу
N 1-р» зыфиIорэм иврач шъхьаIэ
Iзэн IофымкIэ игуадзэ фэгъэшъо-
шэгъэнэу.

ПсэолъэшIыным ыльэныкьокIэ
гъэхъагъэу иIэхэм апае щытхьуцIэу
«Адыгэ Республикэм изаслужен-
нэ псэолъэшI» зыфиIорэр Нэмы-
тIэкьо Адам Рэшыдэ ыкьом —
зIухыгъэ акционер обществэу «Теу-
цожь ПМК-р» зыфиIорэм игенераль-
нэ директор фэгъэшъошэгъэнэу.

Изобразительнэ искусствэм ихэ-
хьоныгъэ иIахьышхо зэрэхышIыхъэ-
рэм пае щытхьуцIэу «Адыгэ Рес-
публикэм искусствэхэмкIэ иза-
служеннэ IофышIышху» зыфиIорэр
Абакумова Еленэ Виктор ып-
хьум — Адыгэ кьэралыгъо универ-
ситетым изобразительнэ искус-
ствэмкIэ икафедрэ ипашэ фэгъэ-
шъошэгъэнэу.

Культурэм ихэхьоныгъэ яIахьышхо
зэрэхашIыхьэрэм фэшI щытхьуцIэу
«Адыгэ Республикэм культурэм-
кIэ изаслуженнэ IофышI» зы-
фиIорэр афэгъэшъошэгъэнэу:

Азоян Павел Артем ыкьом —
гурыт профессиональнэ гъэсэныгъэ
зышарагъэгъотыр кьэралыгъо уч-
реждениеу «ИскусствэхэмкIэ Адыгэ
республикэ колледжэу У.Хь. Тхьа-

бысымым ыцIэкIэ щытыр» зыфи-
Iорэм икIэлэегъаджэ,

Короткевич Наталье Алек-
сандр ыпхьум — кьутырэу Гавер-
довскэм культурэм и Унэу дэтым
идиректор,

Ядова Раисэ Хьызыр ыпхьум
— культурэмкIэ муниципальнэ уч-
реждениеу «Эстраднэ-спорт кьа-
шъомкIэ ансамблэу «Форвард»
зыфиIорэм ипашэ,

Ядов Валерий Владимир ыкьом
— культурэмкIэ муниципальнэ уч-
реждениеу «Эстраднэ-спорт
кьашъомкIэ ансамблэу «Форвард»
зыфиIорэм ибалетмейстер.

Искусствэм ыльэныкьокIэ гъэ-
хъагъэу яIэхэм апае щытхьуцIэу
«Адыгэ Республикэм изаслужен-
нэ сурэтышI» зыфиIорэр афэгъэ-
шъошэгъэнэу:

Ацумыжъ Аскэр Хьамедэ ыкьом
— сурэтышI,

Филиппенко Петр Денис ыкьом
— сурэтышI, Адыгэ Республикэм
исурэтышIхэм я Союз хэт.

Адыгэ Республикэм
и Президентэу
ТХЬАКIУЩЫНЭ Аслъан

кь. Мыекьуапэ,
тыгъэгъазэм и 29-рэ, 2009-рэ
ильэс
N 149

АДЫГЭ РЕСПУБЛИКЭМ И ПРЕЗИДЕНТ И УКАЗ

Наркотикхэр, психотропнэ веществохэр зэраIыгъхэрэм, зэрэзэращэхэрэм
гьунэ зыщальафьрэ чыпIэу Адыгэ Республикэр лъытэгъэным ехьылагъ

Федеральнэ законэу «Наркотикхэмрэ психотропнэ
веществохэмрэ яхьылагъ» зыфиIорэм ия 48-рэ статья
диштэу, наркотикхэр, психотропнэ веществохэр хэб-
зэнхьэу зэрамыгъэкIонхэм ыкIи ащ фэдэ бзэ-
джэшIагъэхэм ягъогупэ пыбзыкIыгъэным атегъэп-
сыхьагъэу унашъо сэшIы:

1. Наркотикхэр, психотропнэ веществохэр

зэраIыгъхэрэм, зэрэзэращэхэрэм гьунэ зыщальафь-
рэ чыпIэу Адыгэ Республикэр лъытэгъэнэу.

2. Официальнэу кьызыхаутырэ мафэм щегъэ-
жъагъэу мы Указым кIуачIэ иIэ мэхьу.

Адыгэ Республикэм и Президентэу
ТХЬАКIУЩЫНЭ Аслъан

кь. Мыекьуапэ,
тыгъэгъазэм и 30, 2009-рэ ильэс
N 152

ПРОКУРАТУРЭМ И МАФЭ ХАГЪЭУНЭФЫКIЫГЪ

Хабзэ зэрэхъугъэу, щылэ мазэм
и 12-р Урысые Федерацием ипро-
куратурэ иIофышIэ и Мафэу
хагъэунафькIы. Мыщ фэгъэхьыгъэ
торжественнэ зэхъхъэу тыгъуа-
сэ Мыекьуапэ цыкIуагъэм хэлэжъа-
гъэх Адыгэ Республикэм и Кьэра-
лыгъо Совет — Хасэм и Тхьамат-
тэу Анатолий Ивановыр, АР-м и
Президентрэ министрэхэм я Ка-
бинетрэ я Администрациице ипа-
цэу Александр Пиценкэр, проку-
ратурэм иветеранхэр, правэ-
ухьумэкIо органхэм ыкIи нэмыкI
структурэхэм яIыкIохэр.

Iофтхьабзэм пэублэ псалъэ
кьыщишIызэ, АР-м и Прокурор
шъхьаIэ игуадзэу Сергей Губиныр
иIофшIэгъухэм япрофессиональнэ
мэфэкIыкIэ игуапэу кьафэгущIуагъ.

— Ильэс 288-кIэ узэкIэлэбжъымэ,
Урысыем ипрокуратурэ зэхъагъ, —
кьыIуагъ ащ. — Ильэс зэкIэлъы-
кIохэм ащ хэхьоныгъэхэр ышIыхъэзэ,
ыпэкIэ лъыкIотагъ, кьэралыгъом
хабзэ илтыным, цыфхэм яфитыны-
гъэхэр кьэухьумэгъэнхэм лъып-
лэгъэныр ары анахь пшъэрылъ
шъхьаIэу сыдигъуи прокуратурэм
ыпашъхъэ итыгъэр. АР-м ипрокура-
турэ иуцун ыкIи ащ хэхьоны-
гъэхэр ышIынхэм зиIахьышIу
хэзышIыхьэгъэ ветеранхэм лъэшэу
тазраафэрээр кьыхъэгъэнымэ
сэIоигъу. Ахэм опытышхоу аIэ-
кIэлъым непэ тиныбжыкIэхэр лъып-
лэгъэхъэ, гъэхъэгъэшIухэр ашIыхь,
япрофессионализмагъэ хагъахъо.
Анахь мэхьанэшхо зиIэ лъэныкьохэм

ащыщ цыфхэм ясоциальнэ фиты-
ныгъэхэр кьэтыухьумэнхэр, ахэм
цыхъэ кьызыфадгъэшIыныр. Адыге-
им ипрокуратурэ иIофышIэхэм
дэгъоу япшъэрылъхэр зэрагъэ-
цакIэрэр кьаушыхьаты блэкIыгъэ
2009-рэ ильэсым республикэм щы-
зэрахъэгъэ бздэжэшIэгъэ хьыльэхэм
ыкIи хьыльэ дэдэхэм япчъагъэ нахь
макIэ зэрэхъугъэм, бздэжэшIагъэу
кьызыIуахыгъэхэм япчъагъэ процен-
ти 3,8-кIэ нахьыбэ зэрэхъугъэм. Кор-
рупцием пэшIуекIогъэным, IэнатIэр
зыгъэфедзээ законыр зыукьорэ па-
цэхэм пшъэдэкIыжъ ягъэхьыгъэным,
нэмыкI лъэныкьохэмкIи законода-
тельствэм димыштэу зиIофшIэн зэ-
хэзыщэхэрэм алтыплъэгъэным ыкIи
ахэм пшъэдэкIыжъ ягъэхьыгъэным
прокуратурэм иIофышIэхэм анаIэ
атырагъэты.

Нэужым УФ-м и Генеральнэ Про-
куроррэ АР-м и Прокуроррэ
яунашъокIэ зиIофшIэнкIэ нахь
гъэхъэгъэшIухэр зышIыгъэхэм бгъэ-
халъхьэхэр, щытхьу ыкIи рэзэныгъэ
тхыльхэр, ахьшэ шIухьафтынхэр
афагъэшъошагъэх. Прокуратурэм зэ-
хищэгъэ зэнэкьокьухэу «Прокура-
турэм иорганхэм яанахь коллектив
дэгъу» ыкIи «Прокурор анахь дэгъу»
зыфиIохэрэм теклоныгъэр кьащы-
дэзыхыгъэхэм зэхъхъэм ащыфэгъу-
шIуагъэх, шIухьафтынхэр афашIы-
гъэх.

Зипрофессиональнэ мэфэкI
хэзыгъэунафькIыхэрэм кьафэгъу-
шIуагъэх Анатолий Ивановыр, Алек-
сандр Пиценкэр, нэмыкIхэри.

ТХЬАРКЪОХЪО Адам.
Сурэтыр Iэшъынэ Аслъан
тырихыгъ.

Парламент loфшлэнымрэ ныбжьыклэхэмрэ

РИГЪЭБЛЭГЪАГЪЭХ,
КЪАФЭГУШІУАГЪ

Къызэтынэкыгъэ илгъэсым иаужырэ мафэ Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм и Тхьаматэу Анатолий Ивановым ригъэблэгъагъэх, къафэгушІуагъ, зэрафэразэхэр къызылотыкІырэ писъмэхэр Парламентым ыцІэкІэ къаритыгъэх Всероссийскэ конкурсэу «Моя страна — моя Россия» зыфилорэм тиреспубликэ щыщ ныбжьыклэхэу хэлэжъагъэхэм ыкІи зилофшлагъэхэр хагъэунэфыкІыгъэхэм. Ахэр нэбгырэ пшІыкІуплІ хууштыгъэх. Ныбжьыклэ купым игъусагъ Мыекъопэ къэралыгъо технологическэ университетым ифинанс-экономическэ факультет икІэлэегъаджэу Абыдэ Иринэ. ЗэІукІэгъум хэлэжъагъэх Парламентым гъэсэнныгъэмкІэ, наукэмкІэ ыкІи ныбжьыклэ ІофыгъохэмкІэ и Комитет итхьаматэу УдыкІэко Юрэ, ащ игуадзэу Ирина Мартяновар, Къэралыгъо Советым — Хасэм шызэхэщэгъэ Ныбжьыклэ парламентым итхьаматэу НэтІэхъо Руслъан.

ЗэІукІэгъур къызэІуихызэ, Всероссийскэ конкурсым чанэу зэрэхэлэжъагъэхэм, проект дэгъухэр къызэрагъэхъазыргъэхэм апае къэзэрэугъоигъэ ныбжьыклэхэм къафэгушІуагъ, зэрафэразэхэр хигъэунэфыкІыгъ Парламентым и Тхьаматэ. Ащ къызэриІуагъэмкІэ, шэны афэхъугъэу Адыгеим иныбжьыклэхэр сыдигъокІи конкурс зэфэшъхъафхэм ахэлажэх, ІофшІэгъэ дэгъухэр къагъэлъагъах. Джащ фэдагъ мызыгъогуми. Ахэм япроектхэм тиреспубликэ исоциальнэ-экономикэ щылакІэ ыкІи нэмыкІ лъэныкъохэм хэхъоныгъэхэр ягъэшІыгъэнхэмкІэ яшІуагъэ къэкІонэу щыт.

ЗэІукІэгъум къышыгушІуагъ Парламентым икомитет итхьаматэу УдыкІэко Юрэ. Ащ къызэриІуагъэмкІэ, конкурсым зэрэхэлэжъагъэхэм пае зэрафэразэхэр къызылотыкІырэ писъмэхэр ятыжыгъэнхэр илгъэсыклэм икыхъагъу ехъулІэу зэхашагъэ гъэхъагъэу къагъэлъагъагъэхэм ягъусэу илгъэсыклэмкІи афэгушІохэмэ ашІоигъоу. Зипщэ комитетым ыцІэкІэ къафэгушІоу, кыхъащт илгъэси хэхъоныгъагІэхэр къагъэлъагъагъэхэм, къыкІэлъыкІощт конкурсхэм чанэу ахэлажэхэмэ ыкІи хагъэунэфыкІырэ чІыпІэхэр ащаубытыхэмэ зэрэшІоигъор къарилуагъ. Адыгеим иныбжьыклэхэр хэгъэгум ыкІи Адыгеим ащызэхашэрэ конкурсхэм сыдигъокІи чаныгъэ ахэлъэу ахэлажэх ыкІи ІофшІэгъэ дэгъухэр къагъэхъазырынхэ алъэкІы, лъэхъаным нахь диштэу ныбжьыклэхэр гупшсынэхэ, ащ тегъэпсыкІыгъэу республикэм, къэралыгъом ящылакІэ нахь ящыкІагъэу щыт лъэныкъохэм анаІэ атырадзэн зэралгъэкІырэм ишІуагъэкІэ. Ары проектэу зэхагъэуцагъэхэм республикэ комитетэу зэхашагъагъэхэм хэтхэм осэшІу зыкІафашыгъэр. УФ-м и Президент, Адыгеим и Президент, Парламентым и Тхьаматэ ренэу ныбжьыклэхэм къаджэх Урысые Федерацием, Адыгэ Республикэм ящылакІэ илгъэныкыо псэгуми ахэр чанэу ахэлэжъэнхэу. Адыгеим иныбжьыклэхэм ар къызэрагурылорэм пае инэу зэрафэразэр УдыкІэко Юрэ къарилуагъ. КъэІогъэн фэе зыцІэ къетІогъэ конкурср зэхэщэгъэным ыкІи регъэкІокІыгъэным апае УдыкІэко Юрэ зипщэ комитетым ІофшІэныбэ зэригъэцкІагъэр.

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм шызэхэщэгъэ Ныбжьыклэ парламентым итхьаматэу НэтІэхъо Руслъан гушІыр зыратым конкурсым хэлэжъагъэхэм къафэгушІоу къылуагъ ыужыкІэ «Іэнэ хурае» зэхашэнышъ, ныбжьыклэхэм къагъэхъазыргъэ проектхэм ащыщхэу зигъо дэдэу щытхэр шыІэныгъэм щыпхырыщыгъэнхэм ехыылгъэ Іофыгъохэм зэратегушІыштыгъэр.

Конкурсым хэлэжъэгъэ ныбжьыклэхэм ацІэкІэ къэгущылагъ Мыекъопэ къэралыгъо технологическэ университетым ифинанс-экономическэ факультет икІэлэегъаджэу Абыдэ Иринэ. Ныбжьыклэхэм проектхэр агъэхъазыргъэ зэхъум Парламентым икомитет, министерствэ зэфэшъхъафхэм яІофышІэхэр ІэпыІэгъу къазэрафэхъугъэхэмкІэ, ныбжьыклэхэм икыоу анаІэ зытырамыдзэгъэ лъэныкъохэр агу къагъэ-кІыжъхэзэ яшІуагъэ къазэрарагъэ-кІыгъэмкІэ къазэрафэразэхэр хигъэунэфыкІыгъ. Нэужым конкурсым хэлэжъагъэхэм ащыщхэри кІэкІэу къэгущылагъэх. ИкІэухым Всероссийскэ конкурсэу «Моя страна — моя Россия» зыфилорэм ехыылгъэу гушІыІэ зауІэ кыххэдгъэхъожьы тшІоигъу. Конкурсым и Положение къызэрэщІорэмкІэ, ащ изхъащІоу зыкыгъэлъэгъуагъ общественнэ объединениехэм я Общероссийскэ союзу «Молодежные социальнэ-экономические инициативы» зыфилорэм. Ащ гъусэгъушІоу илагъэх Межрегиональнэ общественнэ организациеу «Центр социальнэ-экономических инициатив «Мое Отечество» зыфилорэмрэ Урысыем ныбжьыклэ парламентаризмэм хэхъоныгъэ щегъэшІыгъэнымкІэ Гупчэмрэ. Ахэм ІэпыІэгъу афэхъугъэх Къэралыгъо Думэм икомитет пчыагъэ: гъэсэнныгъэмкІэ комитетыр, чІыпІэ зыгъэлорышІэжыным иІофыгъохэмкІэ комитетыр, культурэмкІэ комитетыр, джащ фэдэу УФ-м спортмкІэ, туризмэмкІэ ыкІи ныбжьыклэ политикэмкІэ и Министерствэ, ныбжьыклэ ІофыгъохэмкІэ Федеральнэ агентствэр, гъэсэнныгъэмкІэ ыкІи наукэмкІэ Министерствэр, гъэсэнныгъэмкІэ Федеральнэ агентствэр, экономикэ хэхъоныгъэхэмкІэ Министерствэр, региональнэ хэхъоныгъэхэмкІэ Министерствэр, транспортмкІэ Министерствэр, мэкъу-мэщымкІэ Министерствэр, УФ-м хэдынхэмкІэ и Гупчэ комитет, УФ-м и ЦИК хэдынхэм технологиехэм афэгъэсэгъэнхэмкІэ Урысые гупчэу шызэхэщэгъэр.

Конкурсым гухэлъэу ыгъэнафэщтыгъэр Урысыем регионхэр ыкІи муниципальнэ образованиехэр зэрихыыллэхэрэ социальнэ-экономикэ кыныгъохэм язэшІохын ныбжьыклэхэр хэгъэлэжъэгъэнхэр ары. Ащ пае номинацие зэфэшъхъафхэм атегъэпсыкІыгъэу проектхэм (программэхэм) ахэлплэнхэу щытыгъ. Ахэм ащыщых къоджэ псэупІэхэм ыкІи къоджэ мэкъу-мэщым, транспорт инфраструктурэм хэхъоныгъэхэр ягъэшІыгъэнхэм, унагъор гъэпытэгъэным ыкІи демографии кыныгъохэр зэшІохыгъэнхэм, гъэсэнныгъэм, наукэм ыкІи инновационнэ технологиехэм хэхъоныгъэхэр ягъэшІыгъэнхэм, ныбжьыклэхэр хэдынхэм чанэу ахэлажэхэу гъэпсыгъэным, производствэм хэхъоныгъэ егъэшІыгъэным, бизнес цІыкІум ыкІи гурытым, унэ-коммунальнэ хызымэтым хэхъоныгъэхэр ягъэшІыгъэнхэм, инвестициехэр шыгъэфедэгъэнхэм пае регионхэм инвесторхэр атенэцІыхъэхэу гъэпсыгъэным, экологием изытет нахь дэгъоу щытыным, тарихым ыкІи культурэм ясаугъэтхэр къэухъумэгъэнхэм, Урысыем ишІолгыр зэфэшъхъафхэм азыфагу социальнэ-экономикэ зэдэпсэуныгъэ илгъэжъэным яхыылгъэу проектхэр (программэхэр). ЗыцІэ къетІогъэ лъэныкъо зэфэшъхъафхэм яхыылгъагъэх Адыгеим иныбжьыклэхэм Всероссийскэ конкурсэу «Моя страна — моя Россия» зыфилорэм хэлажэхэзэ къагъэхъазыргъэ проектхэр. Комиссием дэгъукІэ хигъэунэфыкІыгъэхэм шІуагъэ къатын алъэкІышт дэмышъхъаххэу ыкІи хэбзэ органхэри яІэпыІэгъухэу муниципальнэ образованиехэм ахэр защагъэ-цкІэжъхэкІэ.

СЭХЪУТЭ Нурбий.

ТигумэкІхэр шхъэхыхыгъэу

Илгъэсыклэм ІофшІэгъэ дэгъухэмкІэ тыпэгъокІыныр, гухэлъышІухэр зэфытиІэу тытехъаныр ишнышІу тфэхъугъ. 2010-рэ Илгъэсыклэр къызэхэхэм, Мыекъуанэ игупчэу Лениным ыцІэ зыхъыргэм щытлгъэгъугъэ адыгэ кІалэмэ нэшІукІэ тыпльыгъ. МэфэкІыр зэдагощын, гу къабзэкІэ къэштонхэ ямурадэу къызэІукІагъэх, ау адыгэ пщынэмрэ пхъэкІычыр адырагъаштэзэ тилгъэпкъэгъу ныбжьыклэхэр елкэм дэжъ кыыщышонхэу зыфегъэхэм, милицием икыулыкыушІэхэр къаІуалІэху, «Шыуикъаштэхэр жьугъэуцух» къарилуагъ.

АКЪЫЛЫГЪЭ ЗЫХЭМЫЛЪ
ЗЕКІУАКІ

Арзуштэу хабзэм икыулыкыушІэхэр къазэрэагъу-цугъэхэр къашъо зышІоигъо кІалэхэм адагъэп, мэкъэ ІэтыгъэкІэ лъэныкъуитІури зэдэгущыІэхэу фегъагъэх.

Милицием икыулыкыушІэхэр зыгорэкІэ хэукъагъэх, «кытфегъэуцух» аІонышъ, зэкІэкожыныхэ-ба?» зыфэпІощтыр шхъэм кыхъагъ, ау пчэгум ошІэдэмышІэу кытэджэгъэ бырсырым зиушъомб-гуштыгъ.

Хэта
къязыІуагъэр?

Илгъэсыклэ чэщым къашъохэр мэфэкІ елкэм ыпашъхэ щызэхашцэхэ мыхъуштэу хэта милицием икыулыкыушІэмэ унашъо къазытыгъэр? Адыгэ пшъашъэу щытхэри къэгумэкІыгъэх, милицием хэтэу къаІоллагъэхэм япашэ гушІэгъу фэхъугъэх, «Адыгэ макъэм» икорреспондент апашъхэ зэрэщытыри ралуагъ, ау хэбзэ унашъоу къаратыгъэр

агъэцкІэнэу милицием хэтхэр зэрэпылхэм фэшІ зэкІэкожыныгъэу фэгъэхэп.

Илгъэсыклэ Іанэм къыпкІыгъэу пчэгум щытлгъэгъурэмэ япчыагъэ хэхъо, нэбгыри 100 фэдиэ мэхъух. Лышэ Хъусенрэ ишхъэгъусэрэ Истамбул кыкІыгъэх, загъэпсэфы, мэфэкІыр дахэу хагъэунэфыкІы ашІоигъу шхъае, алгъэгъурэр зэрагъэпшэщтыр ашІэрэп.

— Тыркуем тызыщыфэе чІыплэм тыкыщышъо, зыми зи мыхъун кытиІорэп, — къалуатэ тилгъэпкъэгъу ныбжьыклэмэ.

Адыгэ кІалэхэр пчэгум афІкІыхэрэп. Пшынаоу Едыджмэ яшъао пщынэр ыгъэтылгъын фаеу хъугъэ, ау ыгукІэ рэхъатырэп, нэпсыр къызэрэшІуақлорэр сэлъэгъу. НэмыкІ тилгъэпкъэгъу кІалэхэри мэгумэкІых, амакъэ аІэтызэ милицием икыулыкыушІэмэ къадэгущыІэх.

— АдыгабзэкІэ шукъэмыгушІы, къызгот милиционермэ тыбзэ къагурылорэп, — еІо милицием иофицер.

— Сэ Тыркуем сыкыкІыжыгъэ, урысыбзэр зэзгъэшІэнэу игъо сифагъэп. Силгъэпкъэ ичІыгу сыкыщышон сыфимытыштыгъэ, адыгабзэкІэ сыщымыгушІы Іэштмэ, сыда хэкум сыкызыкІэкожыныгъэр? — зэдэгущыІэгъур адыгэ кІалэм лгъээкІуатэ.

Милицием икыулыкыушІэмэ автоматхэр зыІыгъхэри ахэтых. Тилгъэпкъэгъу кІалэмэ къалорэр атхъақлмэ рагъэхъанэуи фаехэп. Арышъ, гукІэ хабзэм икыулыкыушІэхэр кыодолунхэу, гукІэгъу къахфэнэу уяжэгъэки зи кыкІын шылагъэп.

Адыгэ кІалэу щытхэр ешъуагъэхэмэ аІошъ, милицием икыулыкыушІэхэр «япэмых». «Тыутэшьуагъэп, тешъоуи тишэнэп», къало тилгъэпкъэгъу кІалэмэ. Ащ кыыщымыгуцухэу зэІункІыхэу, бырсырым «кІагъэстэу» тэлъэгъу. А нэгъэупІэпІэгъум тилгъэпкъэгъу кІалэмэ акылыр зэкІэми апшъэ зышІыгъэхэр къахэ-кыгъэх, тхъагъэпсэху ахэр.

ЕМТИЛЪ Нурбий.

* * *

Іофым кыытедгъэгущыІэ тшІоигъоу зыфэдгъэзагъ АР-м лгъэпкъ ІофхэмкІэ, ІэкІыб къэралхэм ащыпсэурэ тилгъэпкъэгъухэм адырІэ зпхыныгъэхэмкІэ ыкІи къэбар жъугъэм иамалхэмкІэ и Комитет итхьаматэу ЖакІэмыкыо Вячеслав.

— *Илгъэсыклэ чэщым бырсырэу Мыекъуанэ ипчэу кытэджагъэр къызыпкъырыкІыгъэм изэгъэшІэн тыпыл, — ылуагъ ЖакІэмыкыо Вячеслав.*

— *Республикэ МВД-м джэуап кытынгъу макъэ езгъэлу.*

МэфэкІ чэщым кыулыкыу зыхъыщтыгъэ милиционерыр тэрзэу мызекІуагъэу, фитыныгъэу шІэм ригъэлыекІыгъэу, ежъ ишІоигъоныгъэкІэ псэугъэу кысыцэху, ащ бырсырхэр кыхэкІыгъэх.

Милицием хэтхэу кІалэхэм къадэгущыІагъэхэм язекІуакІэ Урысыем ыкІи Адыгеим япашэхэм политикэу зэрахъэрэм зыкІи енхыгъэп, диштэн ылгъэІынэуи щытэп.

Илгъэсыклэ чэщым Мыекъуанэ ипчэу кыыщыштыгъэ бырсырым лгъэпкъхэр зэпигъэуцунхэу, тямамыр псэукІэ къызэщыгъэкъон ылгъэІынэу щытэп. Ащ фэдэ хъугъэ-шІагъэхэр къэмышъунхэм тапэкІэ тыпылгышты.

АДЫГЭ БЗЭШЭНЫГЪЭМ УЖ ГЪЭНЭФАГЪЭ КЪЫШЦИГЪЭНАГЪ

(Шагьыр Аминэ къызыхъугъэр ильэс 80 зэрэхъурэм фэгъэхьыгъ)

Хэтрэ цыфи дунаим зехыжыкIэ, духовнэ байныгъэу къыкIэныгъэмкIэ агу къенэжы. Шагьыр Аминэ Капцэ ыкIор адыгэ-абхъаз бзэхэмкIэ анахь шIэныгъэшхо зIагъэхэм ашыщыгъ. АдыгабзэмкIэ, къэбэртэ-шэрджэс ыкIи абхъаз-абазин бзэхэмкIэ научнэ IофшIэгъэ куухэр иIагъэх. Ахэр зэгъэпшагъэху, научнэу зэхэфыгъэху, ялексикэ-лексикографическэ лъэныкъо афэгъэхьыгъэу шIэныгъэлэжъ ныбжьыкIэхэр зэрыгъэознэу къышIагъэхэм купкIышхо акIоцIылъ, научнэ ушэтынхэм лъапсэ афэхуунымкIэ уяхырэхышэнэу шытэп. Ащ духовнэ байныгъэу къыкIэныгъэр куоу зэдгъэ-шIэныр, къэтыхуымэныр, шIэныгъэлэжъу адыгэ-абхъаз бзэхэм язэгъэшIэн пылъхэм зэкIэми типшэрылъ.

Шагьыр Аминэ щылэ мазэм и 8-м 1930-рэ ильэсым Къэбэртэ-Бэлъкъар Республикэм и Урванскэ район ит псэупIэу Лексен (Анзорово) зыфиIорэм къышхыгъ. Къызэрэхъухагъэр мэкъумэщышIэ унагъу. Унагъом исхэр зэдIужьху, шхъхъаIафэ зэфашIэу, здырагъаштэу, IофшIэныр шIу алъгъоу зэрэщытыгъэм къыхэкIэу, Аминэ Iофыр икIасэу, ригъажэрэр гъунэм нигъэсу зыргъэсгъагъ, нахъыжхэр ылыгъэ-щытыгъэх, шхъхъаIафэ афишIы-щытыгъ, адыгэ хабзэм шIомыкIыным пылъыгъ.

ИцIыкIугъом къыщегъэжъагъэу художественнэ тхылъхэм ждэныр ыгукIэ ыштагъэу шытыгъ (Къэбэртэе сызIагъом къызэрэсфалуатэщытыгъэмкIэ). ЕджапIэм зычIахэм дэгъоу, иныбджэгъумэ къахэщэу еджагъ. Лексен игурыт еджапIэу N 2-р дэгъоу къеухышъ, 1947-р ильэсым Тбилиси дэт къэралыгъо университетым филологическэ Iакультет кавказьбзэхэмкIэ иотделение шеджэнэу чIахъэ. Бзэ зэфэшхъафхэр зэригъэшIэнхэмкIэ, ахэм бзэ-хабзэу ахэлхэр къахигъэщынхэмкIэ амал дэгъухэр зэриIэхэр ащ къышхыгъагъ. Дэгъоу зэреджэрэм нэмыкIэу, кавказьбзэхэм язэгъэшIэн пылъ куп-

хэм ахэтэу экспедициехэм ахэлажэщытыгъ, лъэпкъэу зыбзэ зэригъашIэхэрэм яшэн-хабзэхэр къахигъэщынху зыригъэсагъ. Анахъэу икIэсагъэр джыри къамытхыхъэгъэ диалектмэ апылгыныр ары. Ащ пае грузин шIэныгъэлэжъху А. С. Чикобава, Г. В. Рогова атхыгъэхэр зэригъашIэщытыгъэх, ялексикехэм ядIуштыгъ.

Аушгъэ Шагьыр Аминэ дэгъоу зыкыгъэлэжъагъ. Теоретическэ шIэныгъэу Iэклэлым игъусэу бзэхэм ушэтын Iофэу адызепхъан плъэкIышхэр къызы-Iэклэжъагъэх, университетыр дэгъу дэдэкIэ къыухыгъ. Иеджэн лъыгъэкулатэмэ зэрэшIоигъор игрузин кIэлэгъаджэхэм зарелом, Москва аспирантурэм агъэкулагъ. 1953-рэ ильэсым къышхыблагъэу СССР-м и АН бзэшIэныгъэмкIэ и Институт иаспирант мэху, къэбэртэ-шэрджэсыбзэм Iоф дишIэнэу къыхэхы. Аспирантурэм шеджэзэ, къэбэртэе диалектхэм яхы-лагъэу научнэ IофшIагъэхэр къыхуеуых, нахъ куоу абхъаз-адыгэ бзэхэр зэригъашIэх, ахэм зэфэдэу ахэтыр къыгъэлэжъонэу ыуж ехъ. А бзэхэм ялексик анахъэу ыналэ зытыридзэрэр. А лъэхъэнэ дэдэм театральнэ искусствэхэмкIэ Къэралыгъо институтэу А. В. Луначарскэм ыцIэкIэ щытым шыригъаджэ-щытыгъэх.

Аспирантурэр къымыухызэ идиссертациеу «Особенности малкинского говора кабардинского языка» зыфиIорэр еухышъ, 1955-рэ ильэсым СССР-м и АН бзэшIэныгъэмкIэ и Институт диссертациехэмкIэ и Совет къыщегъэшыпкъэжы. Ащ фэдэ гъэхъагъэу наукэм щышIыгъэм шIэныгъэлэжъ ныбжьыкIэм ылапсэ ыгъэпытагъ. Ежъ IофшIагъэу ытхыхэрэм ягъусэу адыгабзэр научнэу зэхэфыгъэным дэлажэхэрэм адIэпыIэнэу регъажъ. Къэбэртэ-Бэлъкъарым, Адыгейм, Къэрэпшэ-Шэрджэсым арыкIыр аспирантхэм лъэшэу ишIуагъэ аригъэ-кIыштыгъ. Адыгэ хэкухэм шIэныгъэлэжъ ныбжьыкIэхэр афэгъэхъаырыгъэнхэмкIэ Iофышхо ышIагъ. ЗыкIи мышхъаху,

ныбжьыкIэмэ адIэпыIэныр ипшэрылэу шIэфэ ылытагъ. Бзэм изэхэфыкIэ-шIыкIэу бгъэ-федэмэ нахъ тэрэхэр ариожху, ушхъагъуи лымыхъоу, ыпкIи хэмылэу яIэпэрытхы-хэм афеджэу, диссертациехэр къагъэшпыпкъэжыны зыхъу-кIэ оппонент афэхъоу Аминэ бэрэ плъэгъуштыгъ. ШIэныгъэлэжъ ныбжьыкIэхэм агу къыIэтыным ренэу пылъыгъ. ЕтIани Шагьыр Аминэ кавказы-бзэмэ ясектор ипашэу бэрэ къыхэкIыгъ. Ащыгъуми диссертациехэр игъом къагъэшпыпкъэжынымкIэ адIэщытыгъ. Москва зидиссертациеу къышхы-зыгъэшпыпкъэжыгъэхэр лэ-шэу фэразэхуэ къалогъжы.

Апэрэ тхыгъэу Шагьырым иIэ хъугъэмэ ащыщ «О системе склонения в кабардинском языке» зыфиIорэр. Къэбэртэ-Бэлъкъарым игушIэхэр падежхэмкIэ зэрэ-зэхъокIыхэр ащ апэрэу къы-щыгъэлэжъагъ ыкIи гушIэхэр гушIэхуыгъэм цагъэфедэхэ зыхъукIэ зэхъокIыныгъэу афэхъухэрэм, ахэм синтаксическэ пшэрылэу зэрахъэхэрэм язэгъэшIэн лъапсэ фишIыгъ. Морфологиерэ синтаксисымрэ зэрэзэпхыгъэхэр апэрэу къы-щыгъэлэжъагъ.

Шагьыр Аминэ къэбэртэ-Бэлъкъарым игушIэхэр падежхэмкIэ зэрэ-зэхъокIыхэр ащ апэрэу къы-щыгъэлэжъагъ ыкIи гушIэхэр гушIэхуыгъэм цагъэфедэхэ зыхъукIэ зэхъокIыныгъэу афэхъухэрэм, ахэм синтаксическэ пшэрылэу зэрахъэхэрэм язэгъэшIэн лъапсэ фишIыгъ. Морфологиерэ синтаксисымрэ зэрэзэпхыгъэхэр апэрэу къы-щыгъэлэжъагъ.

гъэри макIэп. Сыд фэдэ бзи инаучнэ зэгъэшIэн-зэхэфын шIэныгъэлэжъмэ къызыщыра-гъажэрэр лексикэр ары. Лексикэм ехылаIагъэу ыугъоигъэ щысэхэр зэфихысыжъхы, докторскэ диссертациеу «Основные вопросы синхронного и сравнительного анализа лексики адыгских языков» зыфиIорэр Грузинскэ ССР-м бзэшIэныгъэмкIэ и Институт идиссертационнэ Совет 1970-рэ ильэсым щаригъэштагъ. Ыныбжъ ильэс 40-м нэмысызэ, Шагьырым филологие шIэныгъэхэмкIэ доктор хъугъэ.

Ащ ыуж зэкIэлэжыIохэу бзэшIэныгъэмкIэ мэхъанэшхо зилэ IофшIагъэхэр къыхуеуых. Ахэм ащыщых «Материальные и структурные особенности лексики абхазо-адыгских языков», «Займствованная лексика абхазо-адыгских языков», «Лексикология адыгских языков» зыфиIохэрэр. Мыхэм теорием-кIи, бзэм дэлажэхэрэмкIи, студентхэмкIи мэхъанэшхо яI, диссертациехэр зытхыхэрэ ныбжьыкIэхэмкIэ IэпыIэгъу-шIух. Бзэ дахэкIэ тхыгъэх, шIэныгъэлэжъмэ бзэм епIыкIэу фыраIэр упкIэпкIыгъэу къащи-гъэлэжъагъ. Анахъэу Шагьыр Аминэ IэмышIыгъэ саугъэт фэхъугъэхэр «Этимологический словарь адыгских (черкесских) языков в двух томах» зыфиIоу 1977-рэ ильэсым Москва къышхыдэкIыгъэр, «Кабардинский язык. Фонетика и Морфология» зыфиIорэр арых. Ахэм анэмыкIырэ Iоф ымышIэгъа-гъэм, шIэныгъэлэжъым лъэу-жау бзэшIэныгъэм къышхыгъэ-нагъэр мыкIодыжыщытыгъэу теплъы.

ШIэныгъэлэжъым наукэм изэхэщэнкIи, ныбжьыкIэу ащ къыхэхъащхэм ягъэхъазы-рынкIи, диссертациехэм якъэ-гъэшпыпкъэжыныкIи, научнэ конференциехэм ягъэхъазы-рынкIи ышIагъэр макIэп. Сэ сидокторскэ диссертациеу Киев икIэралыгъо университет 1980-рэ ильэсым къызыщысэ-гъэшпыпкъэжъым дахэу, зэгъэкугъэу, Iушэу адыгэ-урыс

бзитIушIэныгъэм къызэрэтегу-щыIэгъагъэр, адыгэхэр, урысхэр ыкIи украинцэхэр зэрэзэфыщы-тыгъэхэр щысэ гъэшIэгъон-хэмкIэ къызэригъэлэжъагъа-гъэр сынэгу къыкIэуцожы. Ар оппонентыгъэм, игушIэхэм гур къалэгъэу зэрэгъэпсыгъагъэ-хэр пшыгъушхэжыныу шытэп. Сэщ фэдэу диссертациер язы-гъэштэрэ шIэныгъэлэжъыбэ ащ ыгъэгъушIогагъ.

Шагьыр Аминэ цыф хъалэ-лыгъ, нэмыкIхэр ыгъэгъушIохэмэ гуахъо хигъуатэщытыгъ. Ары иныбджэгъухэм, иIофшIэгъу-хэм, ичIыгогъухэм шIу зыкIалэжъуштыгъэр, непи зыкIащымыгъушхэжыерэр. Москва Iоф шIэныгъэ нахъ мышIэм, адыгэ чIыгоу зы-пIугъэу, зылэжыгъэр шыгъу-шхыгъэп. Къэбэртэ-Бэлъкъар къэралыгъо университетым иат-тестационнэ комиссие итхъаматэ-щытыгъ, лексикехэм къышхы-джэщытыгъ, ащ фэшI бэрэ Нал-щык къаIоштыгъ. Мыекъуапэ шыIэу бэрэ къыхэкIыштыгъ. Илексикехэр пстэуми ашIогъэ-шIэгъоныгъэх.

УФ-м бзэшIэныгъэмкIэ и Ин-ститут иIофышIэ гъэшIуагъэ-щытыгъэу, Къэбэртэ-Бэлъкъар Республикэм изаслуженнэ шIэныгъэлэжыгъэу, Б. В. Щу-киным ыцIэ зыхырэ театраль-нэ училищым ипрофессорыгъэу, РАЕН-м идействительнэ чле-ныгъэу, Абхъаз Республикэм наукэхэмкIэ и Академие ицIыф гъэшIуагъэщытыгъэу, Европэм икавказоведческэ обществэ хэтыгъэу, филологие шIэныгъэ-хэмкIэ докторэу, академикэу Шагьыр Аминэ бзэшIэныгъэм пылъхэм ренэу агу илгышъ. Ащ игушхысэхэу шIэныгъэм шы-пхыришхыгъагъэхэм ныбжьы-кIэмэ ягъоухэр къагъэнэфхэу бэрэ шыIэщытыгъ.

БЛЭГЪОЖЪ Зулъарин.
Филологие шIэныгъэхэмкIэ доктор, Адыгэ къэралыгъо университетым ипрофессор, Урысые Федерацием ыкIи Адыгэ Республикэм изаслуженнэ IофышIышху.

ЛЪАПIЭУ КЪАФЫДЭКИ

СинэIосэ врачэу Джастэ Ки-мэрэ сэрырэ мафэ горэм тызэрэгъэгъушIэзэ, ешъоным цыфхэм зэрарэу къафыхырым тынэсыгъ. Аркыым пыщагъэ хъугъэхэм бэрэ арихылаIэу, узэу ащ хахыгъэхэм ащы-гъуазэу щытым къыхыгъэщыгъ гум, шIум, жъэжыем — цыф-хэм япсауныгъэ ежъ-ежыерэу зэрарэу рахырэ зыфэди-зыр къызэрагурымылорэр, чыпIэ кIын ахэр зифэхэкIэ, медицинэ иIофышIэхэм кIуачIэу, уахытэу ахэм атырагъэкуадэрэр зэрэбэр.

Статистикэм зэригъэу-нэфыгъэмкIэ, ешъоным пы-щэгъэ цыфхэм агъашIэрэр ильэс 20-кIэ нахъ макI емы-шхохэрэм анахы. Джащ фэди-зэу цыфым ар лъапIэу къы-фидэкIы.

ТицIыфхэр лъэшэу ешъоным пыщагъэ хъунхэм икIэкIуа-пIэхэм ащыщ ар (аркыр)

хъоу, гъотыгъошIоу, щэфы-гъошIоу зэрэщытыр. А соци-альнэ тхъамылаIагъом ифэшъуа-шэм тетэу пэуцужыыхуу непэ пфэIоштэп. Ары пакIошъ, ащ нахъ зиушъомбгъуным иамалхэр нахыбэ ашIых.

Ешъоным цыфым ипсауныгъэ зэрэзэщыгъахэрэм имызакоу, бзэджэшIагъэхэм япчъагъи хэ-зыгъахъохэрэм ащыщ. Ешъуа-кIохэм яунагъохэр зэбгырэзых, ясабийхэр урамхэм кIатенэх...

Тикъэралыгъо ешъоным пы-щагъэу исыр зэрэмымакIэм къыхэкIыкIэ, КъокIыпIэм шыIэ-хэм ащ — ешъоным — «урыс узкIэ» еджэх. Арэушгъэ аIо зыхъукIэ къызышхырыкIыхэрэр пшэу Владимир Урысыем ше-мышхъоу хъун ымылэкIышху зэриIогагъэр ары. Ау арэушгъэ

зыIохэрэм зыщагъэгъушхэ пшым а игушIэхэр зыфэгъэ-хыгъагъэхэр, быслымэн диныр (магометанствэр) урысхэм арагъэштэнэу къаыфэжъэхэм, ащ фэдэ джэуап зэраритыжы-гъагъэр, а лъэхъанми шъон пы-тэхэр урысхэм зэрамыгъэфедэ-щытыгъэр. Урысыем аркыр къы-зыхыгъэр Европэм икIэралыгъо-хэр ащ «зызэлыгъэштэхэм» бэкIэ ыужыгъ. Я XVI-рэ лэшIэгъум ыгузэгъухэм аджэ апэрэ ешъуа-пIэхэр («кабак» зыфалощы-гъэхэр) тикъэралыгъо къышхы-зэ-Iуахыху зырагъэжыгъэр.

Аркыр, шъон пытэр пстэуми апэу ыкIи анахъ лъэшэу «заорэр» шхъэкуцIыр ары. Ешъоным пыщагъэ хъугъэ цыфым зыпа-ри шIогъэшIэгъонэп, ащ ишэни тIэклэ-тIэклэу зэблэхъугъэ

мэху, шIэху мэгубжы, къзыу-цухъэрэ цыфхэр егъэмысэх. Ау ежъ къэхъулэрэр зыдишIэ-жыерэп, ащ еуцуалIэрэп, ишы-лакIэ зэблихъун зэрэфаем иакыл тефэрэп. Зы аркэ бэшэрэп пае ахэм ашIэщыт, бзэджэшIагъэу, жъалымыгъэу зэрахъан алъэ-кIыштыр къэшIэгъуай.

Мы лъэхъаным гумэкIыгъоу щыт пивэм пышхэгъэ цыфхэм ныбжьыкIабэ ахэт зэрэхъугъэр. ЕджапIэхэм ачIэс кIэлэеджа-кIохэм мымакIэу ахэтэлагъо пивэм щызымыухъэхэрэр, ар зыкIасэхэр.

Зэпымыоу бэрэ ешъохэрэм янахыбэр психиатрическэ сы-мэджэщхэм ачIэфэн фаеу мэху е бзэджэшIагъэ зэрахъэ. КIэлэ ныбжьыкIытIоу бэшIагъэу зэрэ-мылэжъыгъэхэр зызэIокIэхэм,

тIэклэу зэдешъонху, здышхы-сынхуу рахъухагъ. Ау ешъо-ным лажэ къыхэкIыжыгъ — зым губжым хэтэу шъэжыер къышты, Iанэм къыдыпэсыгъэ кIалэм хэпыджагъ. Нэужым ащ ышIагъэр къызыгурэIожым, ышIошъ хъуштыгъэп, «ар сшIэн слъэкIыныя, синыб-джэгъу сыукIын слъэкIы-ныя?!» зэпымыоу ылоштыгъ.

Сэ Iофэу шIэщытыгъэм еп-хыгъэу ешъуакIохэм якIэлэ-цыкIыкIохэм ящыIаIэщытыгъэр сшIэу, ахэм ятхъамыкIагъэ слъэгъоу шытыгъ. Ары къэс згъэшIагъоу сегушхысэщытыгъ: мы сабийхэм анахъ лъапIэ хъу-на аркыр?! Тэ тицIыфхэр хъакIэкIэ дэгъух, ау зэгорэм тхэлъыгъэ хабзэм — шъон пытэ хэмытэу тыхъакIэхэр тхэкIэнхэм къы-фэдгъэзэжыны фае.

БЭРЭТЭРЭ Мурат.
Милицием иветеран.

Насын хегъуатэ

ДУНАИМ шыцлэрыло композитор-хэм атхыгъэ классикэ музыкэм гупшысэ дахэхэр кыегъзуушх, псэм шло-лэшлоу гум хэпкIэ... Ау екloу гъэпсыгъэ, гупшысэ зыхэлт классикэ музыкэр мы уахътэм кызыгурылорэр, гухэкI нахьмышIэми, мэкIэ дэд. Шыпкыэ, кыыхэкIы классикэ музыкэр нахь зыщалэтырэ е нахь макIэу зыщагъэлэпIэрэ лъэхъани. Ау ар тигъашIэ хъмытымэ, сыда тпсэ кьэз-гъэнэфыштыр, мэкъамэм идэхагъэ сыда кыднэзгъэсыштыр?..

Охътэ гъэнэфагъэ горэ текIымэ, культурэмрэ искусствэмрэ афэщэгъэ, классикэ музыкэм хэшIыкI физилэ, ащ уасэ фэзышIырэ ныбжьыкIэхэр тилъэпкь кыыхэкIынкхэу тигугъэн.

Непэ зигугъу кьэтышIы тшоигъо пшъашъэм искусствэмкIэ гугъэ-гупшысэу илэхэр кыдэхъугъэх — ащ кыуухыгъ кьалэу Саратов дэт консерваторием фортепьянэмкIэ иотделение.

... Къуаджэу Хъэбзэ шыщ Къохъу Юлэ ыгу кыегъэкIыжыи ицIыкIугъом кыщегъэжыгъэу музыкэр шIу ылъэгъоу, искусствэм зыфищэу зэрэщыгъгъэр. Пшъэ-шъэжыи губзыгъэ цIыкIум зыкIэхъо-псырэ сэнэхъатыр зэригъэгъотынымкIэ джэнджэшэгъу, Iэпылэгъу кыфэхъугъэх ащ янэ-ятэхэр.

Ятэу Юрэ Ломоносовым ыцIэ зыхырэ кьэралыгъо университетэу Москва дэтым филологиемкIэ ифакультет кыуухыгъ. Мы лъэхъаным Къэрэщэе-Щэрджэс кьэралыгъо Академием шырегъаджэх. Юлэ янэу Къохъу Асият Саратов дэт консерваторием академическэ хорым идирижерхэр зыщагъэхъазырэ икьутамэ щеджагъ, ар гъэхъагъэ хэлъэу кыуухыгъ. Мы уахътэм Щэрджэскалэ дэт культурэмрэ искусствэмрэкIэ колледжэу Даур

Аслъан ыцIэ зыхырэм шырегъаджэх.

Музыкэм фэщэгъэ пшъэшъэжыи илэпIэсэныгъэ ицIыкIугъом кыщегъэ-жагъэу Iоф дишIэнэу, хигъэхонэу пылгыгъ.

— Гурыт еджапIэм сыхIэсэу Щэрджэс-къалэ дэт я 2-рэ музыкальнэ еджапIэм сыхIэхъэгъагъ. Илэсиблэ ащ сызыщеджэм ыуж сишIэныгъэ хэзгъэхон гухэлт сиIэу культурэмрэ искусствэмрэкIэ колледжым еджэныр щылызгъэкIотагъ. СишIэштыгъэ консерваторие дэгъухэр нэмыкI кьэлэшхохэм зэрадэтыр. Кызыгурылоштыгъэ илэпIэсэныгъэ, сишIэныгъэ ахэзгъэхон, ренэу Iоф зыдэсшIэжыи зэрэфаер. Ащ елытыгъэу, музыкэмкIэ шIэныгъэу сиIэхэм язгъэушъомбгъу сшоигъоу Саратов дэт консерваторием сыхIэхъагъ. Ащ щеджэнэу кIэхъопсыштыгъэхэм япчъагъэ мэкIагъэп. Зы чIыпIэм нэбгыриплI итыгъ, — ыгу кьэкIыжыи Юлэ.

ЩыIэх агу раубытагъэм, зыкIэхъопсыхэрэм зышъхъамысыжыу фэлэжырэ цIыфхэр. Ахэм афэд Юли. Консерваторием чIэхъанэу кьекIоллагъэхэм иакъылкIи, ишIэныгъэкIи, илэпIэсэныгъэкIи Юлэ лъэшэу кьахэщыштыгъ. Сыхъат пчъагъэ зыкьудыиэгъэ экзаменыр зетыхэм ыуж шъхъэкIэфныгъэ кыфашIэу Юлэ гушылэ фабэхэр фалуагъ ар фортепьянэм фэлэпIэсэу, классикэ музыкэм дэгъу дэдэу шыгуазэу, еджэным кIэхъопсэу зыкызыригъэлъэгъуагъэм пае.

Творчеством ылъэныкьокIэ Юлэ зышъхъаыж, шъхъахын зыфалорэр ышIэрэп.

— Консерваторием сызыщычIэсыгъэ

илэхэхэм егъэджэкIо-профессор шIагъо-хэм Iоф кыздашIагъ. Ахэм ялэпIэсэныгъэ сыкIэхъаным сыдигъокIи сыкIэхъопсыштыгъ. Ащ куоу, игъэкIотыгъэу тыщыщагъэгъозагъ урыс композиторхэм ябиографии, ахэм кьалэкIэкIыгъэ тхыгъэхэм, тхыкIэ (стиль) зэфэмыдэ амалэу ялагъэхэм. Джащ фэдизэу спкыинэ-лынэ классикэ музыкэр хэгъэщагъэ хугъэти, зэпымыоу сыхъат пчъагъэрэ фортепьянэм сеон сфызэшIокIыштыгъ. Классикэ мэкъамэм ишъэфхэм сафэнэIосэнэу, а шъэфхэм якуупIэхэм сахэплъэнэу амалэу згъотыгъэр икьукIэ кызыфэзгъэфедэным сыдэшъхъахыштыгъэп, — еIо Юлэ.

Ащ кызыриIорэмкIэ, ишэнкIи, шыIэныгъэм фырилэ еплъыкIэхэмкIи инэу зыхъожыгъ. Ар ренэу кIэ горэм пэплъэ, ныбжьыкIэхэр ыгъэгъушхохэ, ыгъэгупшысэхэ шлоигъоу гонагъэм ителъхъэу гъашIэм дэбакьо.

— Классикэ произведенийер гукIэ, псэ-кIэ зэхасшIэу зыхъугъэм ыуж ащ имэхъанэ зэринын нахь кызыгурыло хугъэ. Насыпгыгъэшхоу зыфэсэлъэгъужыи кIэлэ-егъэджэ IэпIэсэхэм сырагъэдженэу, ахэм сакIырышпынэу Тхъэм амал кызырэси-тыгъэр, — еIо Юлэ.

Непэ Къохъу Юлэ Щэрджэскалэ щэ-псэу, культурэмрэ искусствэмрэкIэ колледжэу Даур Аслъан ыцIэ зыхырэм икIэлэгъадж. Ащ даклоу Адыгэ-Хъаблэ культурэм и Унэу дэтым Iоф щешIэ. НыбжьыкIэхэр музыкэм, фортепьянэ еуакIэм афэгъэсэгъэнхэмкIэ пшъэрылгыбэ ащ зыфигъэуцужыгъ.

— Цыфым илэпIэсэныгъэ зегъэужыи

(ИкIэух. КъызыкIэлъыкIорэр тыгъэгъазэм и 25-м кьыдэкIыгъэ номерым ит).

Ным кырилуагъэхэм, ежъ ри-люжыгъэхэм ягупшысэу Тимур чэщым пIэм бэрэ хэлгыгъ. ЗэкIэм ышъхъэ кьеуагъ, «Сэ сишIэн сэшIэ». ХэкIыпIэ закъоу шIэу кыгъотыгъэр мы лъэхъаным хэгъэгум зыщызыушъомбгъугъэ «сэнэхъатыр», тыгъуакIохэм, бздэджашIэхэм ахэхъаныр ары. Ащ ыгу тIэкIу ыгъэлэсэгъэу хэ-чъыагъ. ПкIыхъапIэкIэ ятэжъ кьыдэгъушылагъ: «Хъуштэп, си-шъау, а угу кьэкIыгъэр, уеунэ-хъулэшт. Адыгагъэм зыкIи ар шышыхэп». Ежыри дэгъушIэ-жыгъ: «Ары шъхъае, тэтэжъ, сыда сэ сишIэштыр а адыгагъэу зыфалорэр щымылэжыи?» Ащ иджэуап Тимур зэхихыжыгъэп.

Шымафэкьо Тимур зэхокIыныгъэу ишэн-псэукIэхэм афэхъухэрэр зыфахъын амышIэу кьоджэдэхэр рыгушылэштыгъэх. ИIокIэ-шIыкIэхэу ралъэгъуллэхэрэр зыкIи ралъэсштыгъэп. ИкIэрыкIэу кьалъфыжыгъэм фэдагъ, ыпэкIэ кIэлэ шъы-рытэу, мэлэжъ Iасэм фэдэштыгъэр, шIу ышIэныр ныдэлъфджанэу зылажъыштыгъэр, шэн дахэхэу кыхафэхэрэм апае зэхъуапсэштыгъэхэр ары Iоу пшIэ-жыштыгъэп. Кьоджэдэхэм кьахэлукIэу зэхэпхыштыгъ: «Сыд шъыу мы кIалэм кьехуллагъэр, цIыфыгъэ напэр чIинагъ, ятэ-жъэу лъытэныгъэшхо зыфашIэу къуаджэм дэсыгъэм ынапэ ты-рехы».

Ар языгъэIонхэр Тимур ралъэгъуллэштыгъэх. Ыныбжъ хэхъо кьэс иакъыл нахь кьэкIоным ычIыпIэкIэ, емыпэсыгъэ шэн дэйхэр нахыбэу кыхафэхыштыгъэх. Мары сыд Iыоштыми, ышIэштыми зыщегупшысэн фэе ныбжым ит, илэс шэкIым благъэу екIоллагъ, ау гуштэгъуаджэу зыэригъэпсырэмкIэ кьоджэдэхэм заригъэуджэгъугъ. Ылошт-ышIэштымкIэ кьэгъазэ илэп, зэрипэсыжыхэрэр гъэ-

шIэгъоных. ТыгъокIо-бздэджашIэхэм ахэщагъэ хугъэуи къуаджэм шырегъушIэх. Ащ фэдэу Тимур кычIэкIыжыныр пкIы-хъапIэу альэгъугъэми агъэшIэгъони.

ТыгъуакIохэр, бздэджашIэхэр шIэхэу кьэзэрэгъотых. Тимур гъусэ кыфэхъугъэ Мэзлыныкьо Бислъан ылъэкъуацIэ кыгъэ-шъыпкьэжыу мэзлыныкьоу пшысэхэм ахэтэу кьалуатэрэм фэд итеплъэ, кьое-чIезешу, ылэпкь-лэпкьыхэр пытэх, кIо-

Мыекьуапэ кызырэкIуагъэхэм зыкырадзи кьежъэжыгъэх, ау кьэзылэгъугъэхэм машинэр зыфэдэр, иномер гу лъызытагъэ ахэтымэ аIотэным тещыныхъи, машинэр зыем бырсыр кьылэты-гъэнкIи мэхъу, кьалэм кызыдэ-кIыжъхэм машинэр чIадзыжыи лъэсэу кьежъэжыгъэх, цIыф-кIуапIэу шымыт гъогу пыдзы-кIыгъэхэм атетэу кьаIлоштыгъэх, ау тучаным иIофышIэхэм миллион макъэ зэрэрагъэлугъэм шлошъхъуныгъэ фыряIэти, за-

ПЭНЭШЪУ Сэфэр НЕПЭРЭ ЩЫIАКIЭМ ИШАПХЪ

Рассказ

чIэшIу зэриIэр гъуащэрэп. Сыд фэдэ чIыпIэ кьин уифагъэми укьиухъумэн ылъэкIынэу ушы-гугъы хъушт. Ар ежъ ышъхэкIэ Тимур ыушэтыгъэх. Зигъот ин горэ кьахъункIэн гухэлт яIэу чэ-щым зекIухэм, лIым кьышIэхэи шончыр кьытырищэгъахэу Бислъан етхъуи Iэкиутыгъ, зы-жэхидзи куогъу римыгафэу ытыкын шлуиубытыкIи ытхъэ-лагъ.

А мафэм Лымафэкьо Тимур-рэ Мэзлыныкьо Бислъанрэ яIоф дэгъоу зэпыфагъэ. Мыекьуапэ дэт тучанышхо горэ кьахъун-кIэнэу гу тырашыхъагъэу ащ итIэсхъапIэхэр зэрагъэшIэнхэм пае мэфэ зытIушэ зылэплъэхэ нэуж зыщырагъэтыжыштым зытырагъафи, нэгурыхъо шлуцIэ-хэр апэлухъагъэхэу чIэхъагъэх. КIэрахъохэр хъазырыпсэу алы-гыгъэхэти, тучаным Iоф шызы-шIэхэрэм атыращэгъэ, бырсыр кьамыIэтынэу, замыгъэсысынэу афагъэпытагъ, кьамыдIурэм ыпсэ хахыштыгъэу ашлошъ агъэ-хъугъ.

Кассэ заулэ тучаным иIэти, ахэр кьахъункIэхэи кьычIэкIы-жыгъэх. Машинэ тыгъугъэу

гъэбылгыгомэ нахышIоу алгы-тагъ.

Мэз горэ апэ кьызефэм хэхъа-гъэх, чэщныкьо охъуфэ ащ хэ-сынхэу тыраубытагъ. Чыгъ кьу-тамэхэр кьыпакIыкIэхэ зыте-лэыштыгъэ пIэхэр агъэхъазырыгъэх. Тучаным ахыщэу кьычIахыгъэр зыфэдизыр зэрагъэшIэфэ ашIуа-бэ дашIэти, етIысылIэхэи кьалы-тагъ, сомэ миллионныкьо фэдиз хъазыр мэхъу. ЗэкIэм Тимур нэй-псыагъэм дихыыхэи зэриб-жыгъгъэ: «Мыщ фэдиз ахыщэр сыда сигъусэ зыкIыдэгъошты-штыр?» Хылагъэу игъусэ ыгу кьыфэкIыгъэм кьыкIыгъэщта-гъэу ыгукIэ кьэкууагъ: «Цыфы-гъэнчъэ дэдэба, кьэрарынчъа-гъэба ар сигъусэ есшIэныр!» Мыщ дэжыым ыпсэ зыхилъхъан чIыпIэ ифагъэу Бислъан кызы-ригъэнэжыгъагъэр, адыгагъэм фэгъэхыгъэу ятэжъ кьырилогъа-гъэхэри Тимур ыгу кьэкIыжы-гъэх. «Хъау, хъау, ар сигъусэ сфэшIэшъуштэ» ыIуагъ. Зыгорэ кьыдэгъушылэ фэдэу кьыш-хъугъ: «Ар пIоу зыэхымыгъэде-лхъ. Уятэжъ кьыуиIоштыгъэ адыгагъэр, цIыфыгъэр джы шы-лэжъхэп...»

«Хъау, хъау, ар кьапIоуи зэхэ-сэмыгъэх, — едэлунэу фэагъэп. — Ащ кьыкIырэр цIыфыгъэ на-пэр чIэсынэгъапэу, кьэрар си-мылэжыыхэу ары». «Хъа-хъа-хъа! — шхы мэкъэшхо кьэлугъ. — Сыд цIыфыгъа, кьэрара узэ-рэгъушылэжырэр, ахэмэ ягугъу пшIыным ифитыныгъэ уилэжэп, ахэр зычIэунагъэхэр нычхъапэп, тыгъуакIохэм, бздэджашIэхэм уазыхъэхэ мафэр ары. Адыгагъэр чIэзынэгъэ мыадыгъэхэмэ ори уащыш. Ар ишыхъат уигъусэ,

фэдэ кьыришIэным тещыныхъэу ежъ Бислъан икIэрахъо кьы-гъэлэгъогъэхэу кьыфэлпырэрэу шылтынкIи мэхъу.

Хэчъыемэ ыIоу Тимур ежэ-штыгъ, ау ыгу кьыфэкIыгъэр ышIапэрэм Бислъан фэдагъ, гушIэным ритлуиштыгъэу кьы-лушIыкIырэр багъэ. Дэмыгушылэ-жыи хъумэ чъыер нахь шIэхэу кьекIуным шыгугъэу зигъэчые-пцIыгъ, ау цыхъэ кьыфимышIэу нэчапэкIэ кьыфычIэпшыштыгъ.

Бислъан чъыепырхъ еоу кьы-зырегъажэм Тимур лъэмэкъэн-чъэу кьызышIошIи кIэрахъор тыриунэкIагъ. Омакъэм мэзыр кьызыпигъэджагъ, бзыоу ыгъэ-штыгъэхэр кьэзэрэгъэкIыныгъэх, Iэгъо-благъом чыгъэу итхэм ате-сыгъэхэр залэти, чэщ шIункIым экIодагъэх. Бислъан джыри ыпсэ хэмыкIыгъэу пIэтIэраоу шылгыгъ ахыщэр зэрылэ Iальмэ-кьыр кьыпхъуати, «кьыосшIа-гъэмкIэ угу кьысэмыгъаабгъ, Бислъан, сэрэп ащкIэ мысэр, ащ фэдэ шылэныгъэ шапхъ джы шы-лэ хугъэр» кьызыриIокIи кьызе-жъэжыи. Ау урысмэ аIоба зы-горэм итхъамыкIагъокIэ о насып зыфэлпшыжыи умылэкIыштыгъ, игъусэ хъадырыхэ гъогу зыфы-тыригъэхъэгъэ ахыщэр ежыри кьышъхъапэнэу хъугъэп.

Бислъан зыукIыгъэм лыхъу-хэу кьызырагъажэм шIэхэу ужыр Тимур кьырафылIагъ. ИIоф хэмылгыхъэу ыIуи зыпигъэ-чэрэгъуагъыгъ, ау шигъэзыен ымылэкIыштыгъэу IэубытыпIэхэр кьыпагъоыхъэхэ, фэмыхъукIэ ышIагъэм рагъэуцоллэжыгъ.

Судым ыпашхъэ Тимур кьы-зеуцом, зэрагъэмысэхэрэр зэкIэ прокурорым кьысэлухэм, судъ-яр кьеупчIыгъ:

— Прокурорым укьызыри-гъэмысагъэхэр уихъакъхэу олгы-та, уибздэджашIагъэхэм уяуцо-лэжъа!

— Хъау, — ыIуагъ Тимур, — сэрэп непэ судым зилоф ылон фэ-ягъэр, а бздэджашIагъэхэм сфэ-мыхъукIэ сафэзыштыгъэу шыIэкIэ шапхъэхэр ары нахь.

АКЪ Дин.
КъЩР.

Искусствэмрэ щыІэныгъэмрэ

Гъунэгъушлум мэфэкІыр кьегъэдахэ

Нэхэе Аслъанрэ Виктор Захарченкэмрэ.

Дунаим щызэлъашлэрэ Кубань и Къэралыгъо Академическэ кьэзэкъ хор 2010-рэ илээсыр кьызырихъагъэм, Рождественскэ мэфэкІхэм афэгъэхьыгъэ концерт Адыгэ Республикэм икьэлэ шъхьалэ кыщитыгъ. «Налмэсым» и Унэ щыклогъэ пчыхъэзэхъхэм цыфыбэ къеклолэгъагъ, залышхом тлысыплэ щызымыгъотыгъэхэм, концертым еплъын зымылгъэкІыгъэхэм талуклагъ.

кьэзэкъ хорым иартистхэм кьаІуагъэх.

Софья Бовтун, Владимир Занидрэ, Елена Поликовская, Павел Кравчук, зшыпхъухъу Колесниченко Екатеринэрэ Юлиерэ, нэмыкІхэми ордэхэр кыхадзагъэх, хорыр адежъуугъ. Мыекъуапэ иансамблэу «Казачатэм» шапІугъэ Ольга Коняхинар Кубань икьэзэкъ хор зыхэтър илээс пчъагъэ хъугъэ. О. Коняхинам лъэпкъ ордэдыр кызыхедзэм, залым чІэсмэ кьахъхы, мэкъэ ІэтыгъэкІэ ордэдыр кьафІуагъ. Артисткэмрэ композиторэу Нэхэе Аслъанрэ ордэдым диштъу кьызэдэшъуагъэх.

Адыгэ Республикэм итхэкІо цІэрыІоу МэщбэшІэ Исхъакъ игушчыІэмэ атыхыгъэу «Ижъырэ ордэ» зы-

— Шэн шІагъо зэрэхъугъэу, илээс кьэс мыщ фэдэ концертхэр Мыекъуапэ кыщитэтых, — кыщитыуагъ пчыхъэзэхъахэм Урысыем, Украинэм, Адыгеим янароднэ артистэу, медалэу «Адыгеим и Щытхъузехъэр» зыфагъэшъошагъэу, кьэзэкъ хорым ихудожественнэ пащэу, композиторэу Виктор Захарченкэм. — Адыгеимрэ Краснодар краимрэ зэгъунэгъушлух, зэфыщытыкІэшлухэр зэфыряІэхэу дахэу зэдэпсэх. Адыгеимрэ Краснодар краимрэ яансамблэхэр зэгъусэхэу Москва кыщитыгъэ концертхэм ахэлажэх. Искус-

ствэ лъагэ зэрэтиІэр игъэкІотыгъэу дунаим кыщитыгъэуагъ.

— Кьэзэкъ хорым хэт артист пчъагъэмэ Адыгэ Республикэм ищытхъуцІэхэр афаусыгъэх, — кыщитыуагъ зэхъхэм Урысыемрэ Къэрэщэе-Щэрджэсымрэ янароднэ артистэу, ансамблэу «Ислъамыем» ихудожественнэ пащэу, композиторэу Нэхэе Аслъан. — Урысыем кьэзэкъ ордэхэр «Ислъамыем» концертхэм кьащелох, Кубань икьэзэкъ хор Адыгеим икомпози- тормэ аусыгъэ произведенихэр ипрограммэ хигъэхъагъэх. Искус- ствэм тизэфыщытыкІэхэр егъэпы-

Кьэзэкъ хорым ордэ кьело.

тэх, тапэкІи тизэпхыныгъэхэм акІуачІэ хэхъошт.

АР-м и Къэралыгъо Академическэ кьэщыкІо ансамблэу «Налмэсым» идиректорэу, Урысыем изаслуженнэ артистэу, Адыгеим инароднэ артистэу Бастэ Азмэт, кьалэу Шытхъалэ идминистра- цые ыцІэкІэ Иван Имгрунт Кубань икьэзэкъ хор лъэшэу зэрэфэрэз- хэр пчыхъэзэхъахэм кыщитыуагъ.

Тарихъым, шІэжъ тІлэным, ты- зыщыпсэурэ хэгъэгур шІу тІэгъуным, зэкъошныгъэм игъэпытэн, ІофшІэным, шэн-хэбзэм, шІульгъу кьабзэм афэгъэхьыгъэ ордэхэр

филорэр Нэхэе Аслъан ыусыгъ. А произведениер кьэзэкъ хорым ипрограммэ бэшІагъэу хэт. Ным игумэкІ, икІалэ шІульгъоу фы- рилэр, гүфэбэныгъэм имэхъанэ кызыІотыкІырэ ордэдым уедэлүзэ нэкур кьэушына, гур «зэредзэ», хо- рым ордэдыр кьызыриорэ шІыкІэм уегъэгущо, искусствэм щыІэны- гъэм чІыплэу щырилэм уасэу фэш- шІырэм хегъахъо.

Концертыр кызаухым кьэзэкъ хорым хэтхэмрэ залым чІэсыгъэ- хэмрэ гушчыІэгъу зэфэхъугъэх, мэфэкІ кьэбархэр кьызыфаІота- гъэх.

Боевой самбэр

Къулайныгъэм лыгъэр игъус

Кыблэ шъолъырым боевой самбэмкІэ изэнэкъокъу- хэр Адыгэ къэралыгъо университетым испортзал щы- кІуагъэх. Дагъыстан ихэшыпыкІыгъэ командэ зэлү- кІэгъухэм апэрэ чІыплэр кьащыдихыгъ. Адыгеим фэ- бэнэгъэ купым яІонэрэ чІыплэр кыфагъэшъошагъ.

Боевой самбэмрэ Урысыем кыщичжэгъэ бэнакІэу самбэмрэ хэшІыкІэу зэтэкІых. СамбэмкІэ спортсменхэр алырэгъум щызэбэ- ныхэ зыхъукІэ, шэпхъэ гъэнэфа- гъэу шыІэхэр зрагъэфедэхэрэм тя- сжыгъэшъ, бэнакІохэм яІэпэлэ- сэныгъэ зынэсырэр тымыгъэшІа- гъоуи уахътэ кьыхэкІых. Боевой самбэм ІэкІэ щызэзаох, спорт- сменхэм алырэгъум утын лъэш- хэр щызэрахых, шъобжхэр зыты- ращагъэхэри кьахэкІых. Боевой самбэм текІоныгъэр кыщыдэ- пхыным фэшІ кІуачІэм, къулай- ныгъэм ягъусэнхэ фае шэн пытэр. Лыгъэ шыпкыгъэ зепхъаным уфэ- хъазырыныр Іофым ищыкІагъ.

Урысые Федерацием изаслу- женнэ тренерэу Хьэпэе Хьамидэ кьызырэтиІуагъэу, боевой самбэр спорт лъэпкъ кьежэгъакІэу шыг- ми, псынкІэу зеушъомбгъу. Дзю- дом, боксым, самбэм, нэмыкІхэми кьахъахыгъэ шІыкІэхэр боевой

самбэм кыхъахъагъэхэу зылъытэ- хэрэм талокІэми, боевой самбэр гъогу шъхъаф тет, неущрэ ма- фэ иІ.

Дагъыстан, Краснодар краим, нэмыкІхэми кьарыкІыгъэ бэнакІо- хэм яІэпэлэсэныгъэ зэрэагъахъо- рэр зэнэкъокъум щытлэгъугъ. Адыгэ Республикэм ихэшыпыкІы- гъэ командэ щытхъур кыфэзы- хыгъэмэ ащыщ спортымкІэ ду- нэе класс зиІэ мастерэу Мэзыхъэ Амирхъан, килограмм 74-м нэс кьэзыщэчырэмэ ар янэкъокъугъ, дышгъэ медалыр кьыдихыгъ. СССР-м изаслуженнэ тренерэу Хьэпэе Арамбийрэ Урысыем изас- луженнэ тренерэу Хьэпэе Хьами- дэрэ агъасэ А. Мэзыхъэр.

Бэрэчэт Муратэ, кг 62-рэ, яІо- нэрэ чІыплэр кыфагъэшъошагъ. Тренер-кІэлэгъаджэу Тыгъужэ Алыі ар егъасэ. Хьэпэе Хьамидэ Іоф зыдишІэрэ бэнакІоу ЛІэрыкІо Муратэ ящэнэрэ хъугъэ. Урысыем-

рэ Адыгеимрэ язаслуженнэ тре- нерэу Хьот Юныс зипэщэ ку- пым зыщегъасэ Артур Генжеевым. Спортсмен ныбжьыкІэм ящэнэрэ чІыплэр кьыдихыгъ. ХьапэкІэ Мы- хъамэди ящэнэрэ чІыплэр зэнэкъо- къухэм кьащыдихыгъ.

Тутарыщэ Руслъан джэрз меда- лыр кьыхыгъ. СССР-м изаслу- женнэ тренерэу Хьэпэе Арамбийрэ АР-м изаслуженнэ тренерэу Мэ- рэтыкьо Сахьидэрэ Р. Тутарыщыр агъасэ.

Тренерхэу Ошхъунэ СултІанрэ Хьэпэе Хьамидэрэ ипащэх Абзэ

Ислъам. Спортсменыр килограмм 90-м нэс кьэзыщэчырэмэ янэкъо- къугъ. Дышгъэ медалыр И. Абазэм кьызыдехым кыфэгъушІуагъэр ма- кІэп. Спортсменыр нэмыкІ турнир- хэми ахэлажэу зэп кьызырэхъкІы- гъэр. Къулайныгъэу хэлъыр кІуа- чІэм рипхызэ алырэгъум дэгъоу шэ- банэ.

Боевой самбэр тикъуаджэхэми нахъышІоу залыІэсыкІэ, зэнэкъо- къоу тиреспубликэ щыкІорэр на- хъыбэ хъушт.

Сурэтыр Мыекъуапэ щыкІогъэ зэнэкъокъум кыщытырахыгъ.

НэкІубгъом итхэр зыгъэхъазырыгъэр ЕМТІЫЛЪ Нурбий.